AZ

AGGTELEKI BARLANG.

A

MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK

1910. AUGUSZTUS HÓ 21—24-ÉN

= MISKOLCZON TARTOTT =

XXXV. VÁNDORGYŰLÉSÉNEK ALKALMÁBÓL

SZERKESZTETTE

SIEGMETH KÁROLY

NYUG. M. Á. V. IGAZGATÓ H., M. O. KÁRPÁTEGYESÜLET K. K. OSZT. ÜGYVIVŐ ALELNÖKE, A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRS. BARLANG-KUTATÓ BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE, A M. ORVOSOK ÉS TERM. VIZSG. VÁNDORGYÜLÉSEI ÁLL. KÖZP. VÁLASZTM. TAGJA STB.

KIADTA

A M. O. KÁRPÁTEGYESÜLET KELETI KÁRPÁTOK OSZTÁLYA.

KASSA.

„SZENT ERZSÉBET"-NYOMDA R.-T. NYOMÁSA

1910.

AZ

AGGTELEKI BARLANG.

A

MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK

1910. AUGUSZTUS HÓ 21—24-ÉN

= MISKOLCZON TARTOTT =

XXXV. VÁNDORGYŰLÉSÉNEK ALKALMÁBÓL

SZERKESZTETTE

SIEGMETH KÁROLY

NYUG. M. Á. V. IGAZGATÓ H., M. O. KÁRPÁTEGYESÜLET K. K. OSZT. ÜGYVIVŐ ALELNÖKE, A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRS. BARLANG-KUTATÓ BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE, A M. ORVOSOK ÉS TERM. VIZSG. VÁNDORGYÜLÉSEI ÁLL. KÖZP. VÁLASZTM. TAGJA STB.

KIADTA

A M. O. KÁRPÁTEGYESÜLET KELETI KÁRPÁTOK OSZTÁLYA.

KASSA.

„SZENT ERZSÉBET"-NYOMDA R.-T. NYOMÁSA

1910.

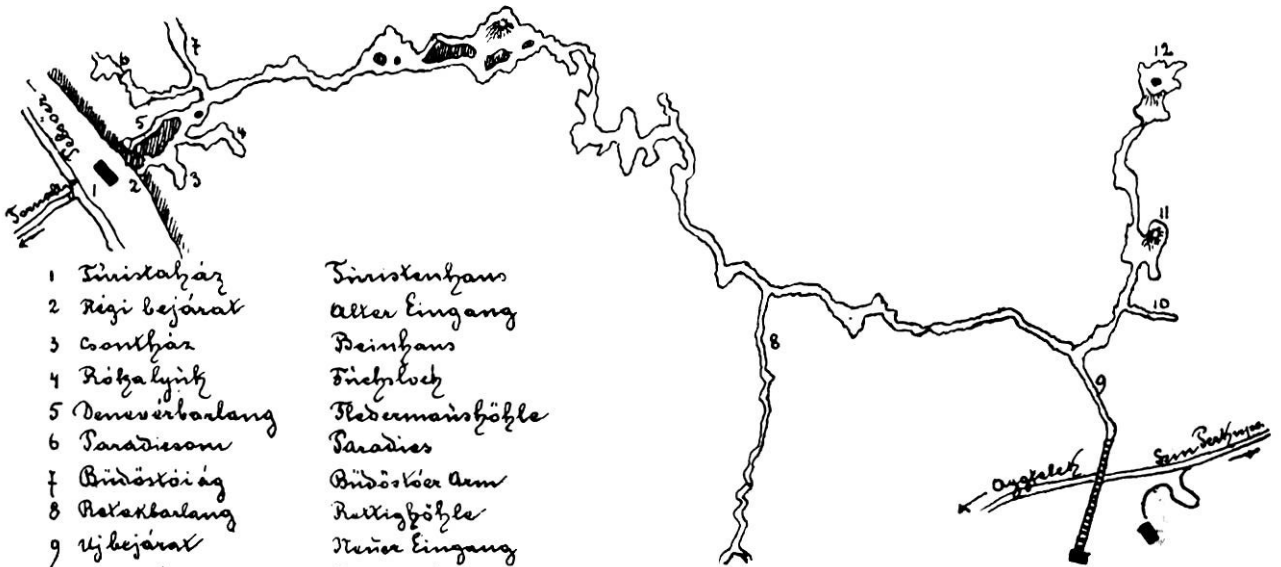
1 Turistaház — Touristenhaus
2 Régi bejárat — alter Eingang
3 Csonthár — Beinhaus
4 Rókalyuk — Fuchsloch
5 Denevérbarlang — Fledermaushöhle
6 Paradicsom — Paradies
7 Büdöskúti ág — Büdöskúter Arm
8 Retkes barlang — Rettighöhle
9 Új bejárat — Neuer Eingang
10 Aranyút — Goldstraße
11 Csillagvizsgáló torony — Astronomischer Turm
12 Pokol — Hölle

I.

A barlang fekvése. Tudnivalók a turistáknak.

1. ***A barlang fekvése.*** Gömör vármegye nyugati részén, közel Abauj-Torna vármegye határához, Tornaljáról-Tornára vezető országút mellett fekszik Aggtelek falú, a sziliczei mészkőfensik déli lábánál. A közelben a világhirű 8·7 kilométer hosszú, tehát Európa legnagyobb barlangjának, az Aggteleki barlangnak, vagy *Baradlának* mindkét bejárata.

Aggtelek falutól nyugatra, 1 km. távolságra, a Pelsőcz felé vezető út mellett, nyilik a barlang *régi bejárata.* A bejárat előtt turistaház áll, amelyben a barlangvezető lakik. Itt a turisták egyszerű ételeket és italokat kaphatnak, megállapitott és kifüggesztett árjegyzék szerint valamint meg is hálhatnak.

Nem egészen 3 kilométernyire Aggtelektől keletre, a Jósvafő-tornai országút mellett, a barlang *uj bejárata* fekszik, itt szintén egy barlangvezető lakik.

2. ***A vasuti állomás, kocsi.*** Három vasuti állomásunk van u. m. *Szin, Tornalja* és *Pelsőcz*, ezektől Aggtelek jó országúton $1^1/_2$ órai kocsizás alatt érhető el.

Azon turisták, akik Szinről vagy Tornaljáról jöttek Aggtelekre és Krasznahorkát vagy a Dobsinai jégbarlangot akarják felkeresni, Aggtelekről Pelsőczre kocsiznak, azután innen vasuton utaznak tovább Rozsnyóra vagy Dobsinára. Ellenben azon turisták, akik a Magas Tátrából illetve a Dobsinai jégbarlangtól tehát Pelsőczről jönnek Aggtelekre és a szádellői és áji völgyet szándékoznak megtekinteni, valamint Kassán át utaznak vissza, azok Aggtelekről Szinre kocsiznak honnan vasuton Tornán át Kassa—Poprádra juthatnak.

3. ***Kocsibér.*** Szinről Aggtelekre egy kocsi 6 korona, oda és vissza 8 korona. Rugó nélküli kocsi (bricska) 4 és 5 korona. Szinről Aggtelekre és a barlang megtekintése után Pelsőczre a kocsibér 10 korona.

A kocsik *Szinben a községi bírónál* levélileg vagy táviratilag rendelendők meg, annak a megjelölésével, hogy mely vonatnál legyenek a pályaudvaron.

A ki *Tornaljáról-Aggtelekre* és innen Pelsőczre vagy Szinre — vagy *Pelsőczről Aggtelekre* és innen Szinre vagy Tornaljára szándékszik menni, a kocsikat *Aggteleken Baksay Dániel ev. ref. lelkésznél* is megrendelheti. Ebben az esetben a kocsibér Pelsőczről Aggtelekre és Szinre vagy Tor-

naljára, illetve Tornaljáról Aggtelekre és Pelsőczre vagy Szinre 9—10 korona.

4. ***A barlang megtekintése.*** Ajánlatos a barlang megtekintését *az uj bejáratnál kezdeni.*

a) *A gyenge turisták* az uj bejárattól a csillagvizsgáló toronyig mennek és innen az uj bejáraton át ki. Azután a régi bejárathoz kocsiznak és itt a barlangban a kis teremig és a paradicsomig haladnak. Az időtartam 3 óra.

b) *Gyakorlottabb túristák*, az uj bejáraton át a csillag vizsgáló toronyig és innen tovább mennek az egész barlangon át a régi bejárathoz. Ez az út 5 órát vesz igénybe.

c) *Nagyon kitartó turisták* a régi bejárattól a pokolig haladnak és az uj bejáraton kijönnek. Az egész út 7—8 óráig tart.

5. ***A megtekintés költségei.*** *Belépti-dij* személyenként 1 korona. Igazolvánnyal ellátott diákok vagy tanárok vezetése alatt iskolai kiránduláson résztvevő tanulók nem fizetik a belépti dijat.

Vezetődij 4 kor.; hordár 2 kor. Legfeljebb 10 személyből álló társaságot kalauzolhat egy vezető.

Világitás: Egy darab gyertya 20 fillér; magnéziumsodrony szállanként 20 fillér.

Szigoruan tilos: a fáklyavilágitás, bengáli tűz égetése, lövöldözés a barlangban és a cseppkőképződmények rongálása.

6. ***Ellátás.*** Ha a régi bejáratnál szándékozik a turista étkezni, akkor célszerű azt a barlang megtekintése előtt megrendelni. Nagyobb társaságok vagy ifjusági kirándulások alkalmával ajánlatos a résztvevők számának megnevezése mellett, a megrendelést már néhány nappal a kirándulás előtt, Baksay Dániel ev. ref. lelkészhez Aggtelekre küldeni.

II.

A barlang földrajzi-földtani viszonyai és története.

A sziliczei plateaut a pelsőczi fensiktől a Sajóvölgye választja el és a Tornapatak két nyelvalaku szárnyra osztja, az északi rész a Felsőhegy a déli az Alsó- vagy Hosszúhegy nevet viseli. A plateaut keleten és délkeleten a Bódvavölgye, délen pedig a Jósvapatak völgye határolja. A sziliczei fensik közép absolut magassága körülbelül 600 méter. Maga a fensik, amely fiatal tölgyerdővel benőtt hepe-hupás felületet képez legnagyobb magasságát a Felsőhegyen lévő Miklóskőben (823 m.) éri el. A déli részen az Aggteleki barlang felett a dombok sokkal alacsonyabbak; itt találjuk a Poronyatetőt (520 m.) a Baradla- és Gályatetőt (485 m.) és a Magashegyet (470 m.) absolut magassággal.

A plateaun sok tölcsér- vagy katlanszerű mélyedést találunk, melyeket a karston *Dolináknak*, nálunk *tőbrőknek* neveznek. Az ily tőbrők néha barlangboltozatok beomlása által is keletkeznek; ily esetekben a barlangüregek belsejében rendesen omladékhalmok felelnek meg nekik.

Némely tőbőr levezeti a vizet a barlang belsejébe, azonban soknál a lefolyó csatorna eldugult igy azokban a viz tavakká gyülemlik, példa erre a *Vörös*-tó vagy az Aggteleki-tó.

A fensik legnagyobbrészt felsőtrias mészkőből épült. Délen a Jósvafőpatak mindkét oldalán, valamint a Tornapatak völgyében találjuk a sötét s fehér erektől átszelt guttensteini meszet, vörös dyas homokkövön nyugodva. Utóbbi Szilas és Komjáti közt az öbölben fordul elő. Szögliget és Petri közt vigloriamészkő is található.

A fensik belsejében a vizek egy nagy vizfolyást az Aggteleki barlangot vájták ki, amelynek lefolyása valószinüleg a Jósvafő mellett a malom felett napvilágra jövő patak.

A barlang képződések korszakában az üregeken hatalmas viztömegek rohantak át; a viz chémiai, feloldó képességével párosult a mechanikai erő, amelyek együttes munkájának eredménye a barlangüregek tetemes kitágítása. Csak a viztömeg apadása után kezdődhetett a barlangalakulás második korszaka, a barlangüregek lassú betöltése, föl-

diszitése, a stalaktitok és stalagmitok remek cseppkő-képződményeivel.

A barlangban Ursus spelaeus, Bos taurus, Bos urus, Lepus timidus, Canis lupus stb. csontjait találták. Azonkivül sok embercsont is került napvilágra a barlangból. Különösen a Baradla egyik mellékágának a Denevér-barlangnak, úgy látszik a régi időben külön, most már beomlott kijárata volt, amely barlangban valószinüleg emberek laktak; erre alkalmas is volt, főleg azért, mert állandóan száraz.

A barlang belseje felé ez az ág — Raisz Keresztély adatai szerint[1] — még a XVIII. évszázad közepe táján be volt falazva. A csontházban a neolithikus ember temetkezési helye látható. Ezek halottaikat különös szokás szerint arccal a földfelé fektetve temették el, azonkivül a fej alá és fölé lapos követ helyeztek.[2] Annak eldöntésére, vajjon az emberi csontoknak egy része nem-e a palaeolitikus korból való, a közel jövőben tervbe vett sistematikus ásatások vannak hivatva.

Báró Nyáry Jenő részben elszenesedett és mesterségesen széthasitott embercsontokat talált a barlangban és arra a következtetésre jut, hogy a barlanglakók emberevők voltak.

[1] „Neue Beiträge zur Topographie und Statistik des Königreichs Ungarn von Samuel Bredetzky." 1807.

[2] Báró Nyáry Jenő. „Az aggteleki barlang mint őskori temető." Budapest 1881.

A csontokon kivül különféle kőszerszámokat, szárított és égetett, diszítéssel is ellátott, cserépdarabokat találtak.

Más leletek a kőkorból a bronzkorba való átmeneti időszakra, magára a bronz- és vaskorra vallanak. A tatárjárás időszaka is képviselve van egyes leletekkel.

A barlang első felvételét Raisz Keresztély eszközölte 1801. és 1802. években; ő a barlangot csak a vaskapuig ismerte. 1829-ben Vas Imre a barlangot ujból felmérte és felfedezte az „uj barlangot" a pokolig, a barlang most ismert végéig. 1867-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók rimaszombati vándorgyülésének tagjai felkeresték az Aggteleki banlangot. 1880-ig az aggteleki közbirtokosság a tulajdonát képező barlangot bérbe adta, igy a régi leginkább látogatott barlangrészt a fáklyák füstje teljesen bekormozta, a szép cseppkő-képződményeket letördelték, egy szóval a barlang bérlők és látogatók vandalismusának teljesen ki lett szolgáltatva. Csak a nagyon nehezen járható „uj barlang"-ban és a Paradicsomban, mivel igen kevesen keresték fel, a cseppkövek tiszták és sértetlenek maradtak.

Ilyen állapotban találtam a barlangot 1880-ban, midőn azt, a M. O. Kárpát egyesület kiküldetésében, átkutattam.

A barlangot a további rombolásoktól megóvandó tanácsomra 1881-ben a M. O. Kárpát egyesület vette bérbe.

A nélkülözhetetlen munkálatokat azonnal foganatositottuk: igy utakat, hidakat épitettünk és a Paradicsomhoz vezető utat kiszélesitettük. Ugyanis ezen remek barlangrészt csak hason csúszva érhete el a látogató és a keserves ut 20—25 percig tartott, amely idő alatt a turista még a fáklyák füstjétől is sokat szenvedett.

Most már egyenes testtartásban haladunk ezen barlangágban és kényelmesen érjük el a Paradicsomat.

Az uj barlangba jutás, az ugynevezett „nehéz uton" át, záporeső, vagy tartós esős idő után úgyszólván lehetetlen volt, mivel a víz a szűk szakadékot elöntötte. Az uj barlangban tartózkodó turistáknak a váratlanúl jött záporeső nagyon könnyen elzárhatta a visszatérést.

Ezért a régi barlang végétől a Libanonhegyen át, uj összeköttetést létesitettünk a régi és az uj barlang közt, amely minden időben kényelmesen járható és a nehéz utat teljesen nélkülözhetővé teszi.

Csakugyan nehéz kapaszkodás által legyőzhető „vas kapu"-t, a honnan sok turista kényszerült visszatérni, robbantás által eltávolitottuk és igy az uj barlangot teljesen járhatóvá tettük.

Azonban még igy is 7—8 órai gyaloglásra volt szükség a barlang végéig, azután a fárasztó utat ujból meg kellett tenni, tehát az egész barlang megtekintése 14—16 órát vett igénybe. Természetesen

csak igen kevés turista vállalkozott ezen megerőltető kirándulásra és igy éppen a legszebb barlangalakúlatok a turisták legnagyobb része előtt ismeretlenek maradtak.

Ennek következtében mindig azon gondolattal foglalkoztam, hogy e nehézményeket egy uj kijárat előállítása által le kell győznünk, kutatásaim eredménye az lett, hogy a terv megvalósítása lehetséges. Azonban az előföltételéhez egy pontos bányamérnöki barlangfölvétel eszközlése vált szükségessé.

Münnich Kálmán bányatanácsos készségesen, minden önzéstől menten, magára vállalta a barlangfölvétel keresztülvitelét s csak a tényleges kiadások megtérítését kivánta, de saját nagy fáradságáért semmi jutalomra se tartott igényt.

A felmérést 1885. december 15-én kezdte meg és 1886. julius 29-én fejezte be.

1886. május 2-án a közbirtokossággal örökbérleti szerződést kötöttünk és a M. O. Kárpátegyesület Keleti Kárpátok osztálya, a mely egyesület ezen idő alatt a barlang kezelését átvette, 1886. augusztus 20-án elhatározta, hogy az uj kijárat áttörését foganatosítani fogja.

Azonban „Pecunia est nervus rerum gerendarum" most takarékoskodnunk és koldulnunk kellett, hogy a szükséges pénzünk együtt legyen és igy a tulajdonképeni áttörés csak 1889. május elején ve-

hette kezdetét. *1890. március 15-én az áttörés befejezést nyert;* az áttörés maga matematikai pontossággal sikerült, a mi fényes bizonysága Münnich pontos munkájának.

III.

A barlang rövid leírása.

Az Aggteleki barlang folyómederhez hasonlit, amelynek mellékfolyóit a barlang mellékágai alkotják. A régi bejárat mellett találjuk a legtöbb mellékágat igy: a Csontház, a Rókalyuk, a Denevérbarlang, a Büdöstói ág a Paradicsom elágazásával. További mellékágak, a jelenleg az uj barlanggal egyenesen összekötött régi barlang vége, a Retekbarlang, az uj áttörés és az Aranyutca. A főág 5797·280 méter hosszu, a mellékágak összhossza 2868·672 méter, igy a barlang együttes hosszúsága 8666·0 méter vagyis kereken véve 8·7 kilométer.

Az uj bejárattól 330 kényelmes lépcső vezet le a barlang aljára, amelyet a régi bejárattól 4509 méter távolságra érünk el.

Természetesen itt csak a legnevezetesebb csepkőképződményekkel foglalkozhatom, azonban azoknak tetemes részéről nem szólhatok.

Alig egy negyedórai gyaloglás után, egy hófehér, mélyedéseiben rózsavörös és

csodaszerüen finom szerkezetü stalagmitnál, az *Alabastrom oszlop* előtt, állapodunk meg.

Rövid vándorlás után az Apolló-terembe lépünk. Egy kiszélesedő csarnok ez, oszlopokkal ékesített emelvénnyel. A diszesen képződött cseppkőtetőről több cseppkőalakzat nyulik lefelé, melyben több-kevesebb képződéssel Apolló hárfáját s egyéb, hangverseny-teremben előfordulni szokott hangszert vélünk felismerhetni.

Siegmeth pihenő névvel egy szikla pamlag van jelezve, mely előtt szép idomú és széles alapon nyugvó stalagmit áll őrt.

4986 méteterre a régi bejárattól átmegyünk az Aranyutczán, mely nem egyéb egy keskeny, csak 20 méternyi hosszban járható, szép cseppkővel és vörösszinü mészszivaggal boritott oldalágnál s valószínüleg a Vöröstóval van kapcsolatban.

A barlang egyik oldalági kiszélesedésében, a 35 m. magas *Gellérthegy* emelkedik. Kényelmes lépcsőkön a tetejébe mászunk és bámulva pillantjuk meg magaslatán amma stalagmitot, mely fent 20 méternyi magasságra emelkedik. Ez a *csillagvizsgáló torony*, kétségkivül legszebb látványossága a barlangnak.

Tövénél 8 méter átmérőjü s mintegy félmagasságig csak mérsékelten vékonyodik, mig végre innen kezdve merészen megy át egy vékony csúcsba, melynek koronáját egy gomb disziti.

A legtöbb turista itt vissza fordul és csak igen kevesen folytatják az útat a barlang végéig.

Áthaladunk a Munkácsi börtönön és keskeny folyosón keresztül a magasra törő cseppkőképződményekkel ékitett *Siralomházba* érünk.

Éles fordulattal balfelé irányitjuk lépteinket és rövid idő mulva a *Világitó-torony* előtt állunk.

Túl a patakon ezen képződmény közvetlen közelében vezetőnk a hatalmas cseppkőoszlop lábainál kiemelkedő *Cerberus felszarvazott fejére* figyelmeztet. Mélyen alattunk a sziklatömbök között elvesző viz zúgását halljuk. A patak, ugylátszik, más kijárást talált és eddig előttünk ismeretlen üregeken átfolyva kerül ismét napvilágra. Valószinüleg a Jósvafőnél egy mellékvölgyben kitörő gazdag forrás képezi a barlangvizek kifolyását.

Most egy tágas csarnokba lépünk és felhaladunk a csarnok legnagyobb részét betöltő omladék halomra. Ezen emelkedik a barlang leghatalmasabb stalagmitja a *Bálványoszlop* s miután *Ganymédes kútjának* üde vizétől felüdültünk, mély szakadékba mászunk hol is eljutottunk a barlang eddig ismeretes végére a *Pokolba.*

Visszatérünk az új bejárathoz és folytatjuk vándorlásunkat a régi bejárat felé.

Terjedelmes omladékmezőn elhaladva *Salamon* templomának szép oszlopcsopor-

tozataihoz érünk és a *Pálmaligeten* át *Nagy Sándor dísztermébe* lépünk, a hol különösen két obeliszkalakú stalagmit ragadja meg figyelmünket.

Árpád sisakja mellett eljöve, — vezetőnk *Szt. László szobrát* mutatja meg. Több terjedelmes stalagmit által környezve, vékony, fehér cseppkőoszlop tűnik elő, tetején egy alak látható hosszú szakállal, húllámzó palástban. Ez szent László szobra. De még hatalmasabb ez a benyomás, melyet a most elénk tárúló alakzatok reánk gyakorolnak, *Minerva oszlopa és sisakja*, görög sisakhoz meglepően hasonló alakban.

Tempe völgye valószínüleg egy rétegzetes fölület fenekének megfelelve könnyen járható, s fedeléről lecsüngő szép stalaktitjai által tűnik ki, melyeknek csúcsai valamennyien áttetszők.

Vass Imre oszlopa mellett elhaladva 3023 méternyi távolságra a régi bejárattól a *Retek barlangba* érünk, mely a Baradlának leghosszabb, mintegy 1100 méter hosszú oldalága.

A főúton tovább lépdelve a *Gyémánt hegyet* érjük el. *Kleopatra tűjét*, *Gibraltárt* és a *Szerecsen fejedelmet* elhagyva discreten elkerüijük *Hekate* hálószobáját és *Plutó templomába* lépünk, hogy *Plutó orgonájában* gyönyörködhessünk. Minthogy kétségbe vonom, hogy Plutó barátunk valamikor orgonának lett volna birtokában, az ezen elnevezésért való felelősséget magamtól el-

háritom, ellenben egy magyar hös részére elfoglalom a *Nagyvezér-sátrát* és elnevezem azt *Rákóczi sátrának.*

Figyelmünket megragadják *Semiramis függő kertjei*, hófehér stalaktitok és vöröses fényü stalagmitokból alakult kiváló szépségü cseppkőcsoport. Csekély fáradság után szemben állunk a *Tündérvárral*, mely nem egyéb mint szép cseppkövekkel diszitett szikla.

A pataknak jobb partján, a stalagmitokkal ékes *Olympus* lábán emelkedik a *Minaret*, kis fensikon álló szép, karcsú oszlop.

A régi bejárattól 1744 méternyi távolban a *Vaskapúnál* vagyunk. Ez ama szoros, amely Vas felfedezéséig az ismert barlang határa volt. De még ezután is hosszú ideig kevés látogató merészkedett a nehezen járható vaskapún túl menni.

Ma a dynamit töltény megtette kötelességét s a vaskapú kényelmesen járható.

Nemsokára belépünk a kis étterembe, a honnan, vagy a vízmelletti régi, azonban nagyobb vízálláskor járhatatlan utra térünk, vagy pedig a Kárpátegyesület által eszközölt áttörés felhasználásával közvetlenül a régi barlang végére érhetünk.

Az utóbbit választjuk s megmásszuk *Libanont*, melynek magas karcsu oszlopai cédrusokként merednek a magasba. Nemsokára egyenesen a régi barlangba vezető Münnich Kálmán úton vagyunk s rövid idő

mulva mi is az Ó-barlang végére értünk s ezen barlangrész egyik legszebb részletét a *Diana templomát* látogatjuk meg. A *Parnassus* vagy *Horebhegyén* leereszkedve a barlang fenekét azon a ponton érintjük, a hol az előbb említett régi út az ujjal egyesül.

A Nádorút végén, melyre most lépünk, a jobboldali sziklák közül az Acheron-patak ömlik s a Styxxel egyesül s ha ennek folyását követjük, a büdöstói ágba jutunk. Balfelé fordulva, meredek úton a purgatóriumon keresztül a *Paradicsomba* jutunk. A Paradicsom képletei között különösen feltünik az *Aradi 13 vértanú* szépen tagolt cseppkőcsoportozata. Nem kevésbé szép a *Delphii templom*, ugyancsak a paradicsomban.

A büdöstói ágon át a főbarlangba visszatérve a *Nagytemplomba* lépünk; azonban nagyon kellemetlenül érint, hogy azt a fáklyafüsttől kormosnak és nagyon megrongáltnak kell találnunk.

Ide torkollik a *Denevérbarlang* és itt tünik el a barlangfal sziklaiban az Acheron-patak.

Innen nem messzire ágazik el a *Rókalyuk* a barlangnak szép, azonban egy kissé nehezen járható mellékága.

A Királykút felséges italától felfrissülve s a történelem előtti időkben temetkezési helyül használt *csontház* mellett elhaladva,

a régi bejáró mellett a törmelék-kúphoz érünk.

Néhány lépcsőn felmenve a meredek sziklafal lábánál lévő régi bejáratnál ismét üdvözölhetjük a napvilágot. Örömmel keressük fel a bejárat előtt épült turistaházat, amelyben étellel és itallal felfrissülhetünk.

IV.

Zárszó.

Föntebb is már emlitettem, hogy a barlangban mily munkálatokat végzett a M. O. Kárpátegyesület igy:

1. A barlang vezetők szolgálatát szabályozta és a fáklyavilágitást beszüntette.

2. A barlang utjait járhatóvá tette és biztos, jó hidakat épitett. Ezen munkákat évente folytatja, valamint a tavaszi árviz lefolyása után az utakat minden évben tatarozni kell.

3. A Paradicsomhoz vezető utat kiszélesitettük és járhatóvá tettük.

4. A régi és az uj barlang közt közvetlen utat törtünk át és igy elkerülhetővé tettük a „nehéz utat.“

5. A vaskaput szétrobbantottuk.

6. A Kárpát egyesület a barlangot pontosan felmérette.

7. A második „uj bejáratot“ áttörtük, úgy hogy most a barlangon 5—6 óra alatt kényelmesen végig lehet menni.

8. A „rókalyuk" járhatóvá tétetett.

9. A régi bejáratnál turistaházat és kocsifélszert épitettünk.

10. Az uj bejáratnál pedig a barlangvezetőnek lakóházat és a bejárat fölött is házat épitettünk

1885-től 1908-ig a barlang épitkezésekre az osztályunk pénztárából 23104·93 koronát forditottunk. A bevétel 7294·62 korona volt; igy a tényleges beruházásra 15810·31 koronát költöttünk.

Ezen utóbbi összegből az uj bejárás áttörésére 13855·65 korona esik.

Azonban megjegyzendő, hogy a folyó kiadásokat mint a vezetők fizetését, az árviz után a barlang utjainak tisztitását, kisebb javitásokat stb. az aggteleki barlang kézipénztárából fedezzük, amely pénztárba a barlangi belépti dijak folynak be. A föntebb emlitett összeg csak a nagyobb épitkezések költségeit foglalja magában.

Azonban ezzel még legkevésbé sem fejeztük be a munkálatokat, mivel egy nagy, *talán a legfontosabb munkaprogramm a megvalósitásra vár:*

1. Ez az igen fontos kérdés a *barlang világitása.* Az igen káros fáklyavilágitást beszüntettük és ennek pótlására a gyertya és magnézium világitást honositottuk meg.

Természetesen ez csak provizorikus, mivel el kell ismernünk, hogy az *ilyen világitás nagyon kevés.*

A barlang hatalmas termei és az azokat betöltő cseppkövek összbenyomása nem érvényesülhet teljes fenségében. Hozzávetőleges költségelőirányzat szerint a barlang villanyvilágitási berendezése circa 80.000 koronába kerülne, ezen összegbe azonban a motor felállitása és az üzem költsége nincs felvéve.

A barlang vendégkönyvében napirenden vannak a gyér világitásra vonatkozó felszólalások. A mikor én hivatkozással ezen bejegyzésekre, a barlang látogatókhoz fordultam és csak arra kértem őket, hogy legalább lépjenek be az egyesület tagjai sorába, mivel más bevételünk nincs, mint a tagok évi járuléka.

Mi volt az eredmény? Az, hogy a többszáz körirat szétküldése után 8, csupán 8 ujtag jelentkezett.

Egyesületünknek mikor lesz annyi pénze, hogy ezen világitásnak csak egy részét is megvalósithassa?

2. Sürgősen szükséges volna a barlangnál megfelelő *szállodát*, vendégszobákkal és vendéglővel épiteni. Azonkivül *diákszálló* is hiányzik, a hol a tanulók a tanáraik vezetése alatt rendezett kirándulásaink alkalmával jó és olcsó ellátásban részesülnének.

3. Kivánatos lenne a *közvetlen vasuti összeköttetés* is valamelyik már létező állomással (talán legalkalmasabb Szin). A tengelyen való utazás nemcsak időrabló, de drága is.

4. A barlang még sok, eddig ismeretlen folyosóval és csarnokkal bir. Igy felemlíthetem a büdöstói ág folytatását és a valószínű összeköttetést a büdöstói barlanggal, továbbá a barlangiviz folyásának még fel nem tárt utját, amelyet az a Cerberus fejétől követ. A Retekbarlang folytatása a Ravaszlyukig és még sok más barlang rész ismeretlen. Nagyon fontos volna ezek kikutatása.

5. A kutatással kellene, hogy lépést tartson a *tudományos működés* is, igy különösen az ásatások, hogy a barlang palaeontologiai, antropologiai és archaelogiai viszonyai, főleg a *palaeolitikus emberek* létezése feltárassék és biztosan megállapítható legyen.

6. Az említett munkálatok állandó felügyelete és keresztűlvitele céljából szükséges volna egy felvigyázó közeg alkalmazása; egy nagyobb képzettséggel biró bánya altiszt megfelelő volna.

Mindezeket csak úgy valósíthatjuk meg, ha a kormány és az ország figyelmét és támogatását a barlangra irányítjuk.

Az aggteleki barlang, Európa legnagyobb barlangja, *törvényhozásilag nemzeti kincsnek kellene minősíteni. A barlang kezelését vegye át a kormány, az ország pedig támogassa az egész akciót.*

Csak a felsoroltak teljesítése után lehet a barlangot megfelelően világítani és nagy nemzetközi turista forgalmat teremteni.

Követendő példának a sokkal kisebb adelsbergi barlangot hozom fel, amelyet szintén a kormány tart fenn.

A jelenlegi 1300—1400 látogató helyett bizonyára 5000-nél is több turista keresné fel évente a barlangot; természetesen a nagy idegenforgalom kedvező hatást gyakorolna a nemzetgazdasági viszonyokra.

Az Aggteleki barlang ily irányú fellendűlése körutazási forgalmat létesítene a Magas Tátra, Dobsinai jégbarlang, Aggteleki barlang, Torna, Szádellői-, Áji völgy, Kassa és Poprád közt.